

De geestelijke gezondheidszorgberoepen: nieuwkomers in de wet op de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen

Ellen VANERMEN en Herman NYS
KU Leuven

Een wet van 4 april 2014 en een wet van 10 juli 2016 wijzigden de wet op de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen (hierna: «WUG»). Ten eerste werd daarin een verwijzingsplicht voor alle beoefenaren van een gezondheidszorgberoep opgenomen. Ten tweede werden de geestelijke gezondheidszorgberoepen daarin geïntroduceerd. Voortaan legt de WUG vast wie wat onder welke voorwaarden mag binnen de klinische psychologie, de klinische orthopedagogiek en de psychotherapie.

I. Inleiding

1. Een wet, vernietigingsprocedure en wijzigingswet – De wet van 4 april 2014 tot regeling van de geestelijke gezondheidszorgberoepen en tot wijziging van het KB nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen¹ introduceerde een verwijzingsplicht voor alle beoefenaren van een gezondheidszorgberoep, alsook een regeling van de volgende activiteitendomeinen binnen de geestelijke gezondheidszorg: de klinische psychologie, de klinische orthopedagogiek en de psychotherapie. Er werd een beroep tot vernietiging van enkele bepalingen ingesteld bij het Grondwettelijk Hof,² maar de vernietigingsprocedure werd opgeschort in afwachting van een eventuele hervorming van de wet.³ En die kwam er. Een wet van 10 juli 2016⁴ bracht ingrijpende wijzigingen aan in de regeling van 2014, die nog niet in werking was getreden. Zo bracht

de wijzigingswet de regeling van de psychotherapie onder in de wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, gecoördineerd op 10 mei 2015, terwijl de wet van 4 april 2014 alleen de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek binnen de WUG regelde en de psychotherapie daarbuiten. De wet van 4 april 2014 en die van 10 juli 2016 traden in werking op 1 september 2016.⁵

2. *Opzet en structuur van de bijdrage* – Deze bijdrage beoogt de wettelijke regeling van de verwijzingsplicht en de geestelijke gezondheidszorgberoepen (hierna: «ggz-beroepen»), zoals ze geldt na de wijzigingswet te schetsen.⁶ De regels m.b.t. de ggz-beroepen hebben in hoofdzaak betrekking op wie wat onder welke voorwaarden mag binnen de domeinen van de klinische psychologie, de klinische orthopedagogiek en de psychotherapie. Aan de terugbetalingsregels in het kader van de ziekte- en invaliditeitsverzekering raken de wet van 4 april 2014 en die van 10 juli 2016 niet. Wegens de inbedding van de regeling van de verwijzingsplicht en de ggz-beroepen in de WUG, gaat een korte voorstelling van die wet vooraf aan de bespreking van de daarin ingevoegde nieuwe regels.

¹ BS 20 mei 2014 (tweede editie) (hierna: «wet 4 april 2014»).

² De bekendmaking van het beroep tot vernietiging verscheen in het *Belgisch Staatsblad* van 23 december 2014.

³ Gedachtewisseling met de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid over de wet van 4 april 2014 tot regeling van de geestelijke gezondheidszorgberoepen en tot wijziging van het KB nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, Verslag namens de Commissie voor de Volksgezondheid, het Leefmilieu en de Maatschappelijke hernieuwing uitgebracht door mevrouw Renate Hufkens, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1535/001, p. 14.

⁴ Wet van 10 juli 2016 tot wijziging van de wet van 4 april 2014 tot regeling van de geestelijke gezondheidszorgberoepen en tot wijziging van het KB nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen en tot wijziging van de wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, gecoördineerd op 10 mei 2015 anderszijds (*sic*), BS 29 juli 2016 (hierna: «wet 10 juli 2016»).

⁵ Art. 51 van de wet van 4 april 2014; art. 17 van de wet van 10 juli 2016.

⁶ Deze bijdrage kwam tot stand dankzij onderzoek in het kader van het multidisciplinaire onderzoeksproject «CORTEXS-Integrating Care» (IWT-SBO), dat zich richt op de duurzaamheid van de Vlaamse zorgsector, in het bijzonder in het licht van de groeiende behoefte aan chronische zorg en de daaraan gekoppelde financiële gevolgen (www.cortexs.be).

II. De wet op de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen

A. De ontspoorde systematiek van de WUG⁷

3. *Aanvankelijke systematiek WUG* – Het KB nr. 78 dat op 10 mei 2015 gecoördineerd werd en tegenwoordig als de gecoördineerde wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen of de WUG door het leven gaat, dateert van 1967.⁸ Toentertijd zat de regeling eenvoudig in elkaar. Er waren twee categorieën beroepen: de autonome beoefenaren van de geneeskunde en de farmacie enerzijds, de paramedische beroepen anderzijds.

De arts, de tandarts en de vroedvrouw waren bevoegd om onderdelen van de geneeskunde op autonome wijze uit te oefenen, de apotheker om de farmacie op autonome wijze uit te oefenen. «Autonoom» wil zeggen zelfstandig of onafhankelijk mogen handelen, zonder dat een band met een andere zorgverlener voorhanden moet zijn. Van de «autonome beoefenaren van de geneeskunde» had de arts de ruimste bevoegdheden. Hij was bevoegd voor de geneeskunde, met uitzondering van de tandheelkunde, terwijl de tandarts slechts bevoegd was voor de tandheelkunde en de vroedvrouw voor de praktijk van de normale bevallingen.

De regeling van de paramedische beroepen kwam neer op een sjabloon waar de Koning beroepen die artsen of apothekers ondersteunen, kon inpassen. Kort gezegd kon Hij dergelijke beroepen twee soorten bevoegdheden toekennen. Ten eerste kon Hij per beroep geneeskundige of farmaceutische handelingen aanwijzen die de beoefenaren ervan op niet-autonome wijze mochten verrichten. Een arts of apotheker moest hen daartoe «belasten» «op eigen verantwoordelijkheid en onder eigen toezicht». Ten tweede kon de Koning per beroep technische paramedische hulpprestaties regelen. Dit zijn handelingen die nauw verbonden zijn met de geneeskunde, maar daarvan onderscheiden worden.

De regeling in de WUG van deze twee categorieën beroepen ziet er vandaag nog grotendeels hetzelfde uit. Tot op heden kregen dertien beroepen een regeling als paramedisch beroep.

4. *Ontsporing systematiek WUG* – Wellicht ging de regelgever er in 1967 van uit dat het sjabloon van de paramedische beroepen geschikt was om (al) de andere

⁷ Zie voor een meer uitvoerige bespreking de volgende bijdrage, waarop dit onderdeel gebaseerd is: H. NYS en E. VANERMEN, «De wet op de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen ontspoord» in VRG ALUMNI (ed.), *Recht in beweging. 23ste VRG-Alumni-dag 2016*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2016, 143-170.

⁸ KB nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de geneeskunst, de uitoefening van de daaraan verbonden beroepen en de geneeskundige commissies, BS 14 november 1967, p. 11881; KB van 10 mei 2015 houdende coördinatie van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, BS 18 juni 2015.

beroepen in de gezondheidszorg dan die van arts, tandarts, vroedvrouw en apotheker een regeling te geven. Achteraf bleek dit ijdele hoop, want in de loop der jaren kregen verschillende beroepen een eigen regeling binnen de WUG zelf, in plaats van een regeling als paramedisch beroep bij KB. Het gaat om de volgende beroepen: verpleegkundige (1974), kinesitherapeut (1995), zorgkundige (2001), vroedvrouw⁹ (2006) en hulpverlener-ambulancier (2008). De recente wetten over de ggz-beroepen vulden dat rijtje aan met de klinisch psycholoog,¹⁰ de klinisch orthopedagoog en de ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen. De psychotherapiebeoefenaar past niet goed in het rijtje, omdat de psychotherapie niet als een op zichzelf staand beroep wordt geregeld, maar als een specialisatie van bepaalde gezondheidszorgberoepen.

B. De WUG en de ggz-beroepen voor de wettelijke regeling van de ggz-beroepen

5. *Onwettige beoefenaren van de geneeskunde?* – Het uitgangspunt van de WUG is dat in beginsel alleen artsen de geneeskunde op gewoontelijke wijze mogen uitoefenen.¹¹ Wat «gewoonte» precies inhoudt, verduidelijkt de WUG niet. Het is aan de rechter om dit in te vullen en deze kan een interpretatie hanteren volgens welke er sneller – bij minder frequentie dus – sprake is van een gewoonte in de zin van de WUG dan van een gewoonte in de normale zin van het woord.¹² «Geneeskunde» in de zin van de WUG omvat onder meer elke handeling die tot doel heeft, of wordt voorgesteld tot doel te hebben, het onderzoeken van de gezondheidstoestand, het opsporen van ziekten en gebrekkigheden, het stellen van de diagnose of het instellen of uitvoeren van een behandeling van een fysieke of *psychische*, werkelijke of vermeende pathologische toestand.¹³

Niet-artsen moeten zich kunnen beroepen op een «machtiging» opdat zij het terrein van de geneeskunde op gewoontelijke wijze mogen betreden. Voor beoefenaren van de klinische psychologie, klinische orthopedagogiek

⁹ In 2006 werd een afzonderlijk hoofdstuk over het beroep van vroedvrouw in de WUG ingevoegd, waarin meer aspecten van het beroep dan alleen de praktijk van de normale bevallingen aan bod komen.

¹⁰ Ooit bestond het plan om de klinisch psycholoog geen eigen regeling binnen de wet te geven, maar een regeling als paramedisch beroep bij KB. Dat blijkt uit een MB van 12 augustus 1988 (BS 8 oktober 1988, p. 14076) waarin de klinische psychologie als paramedisch beroep in de zin van de WUG werd aangeduid. Nadat dit besluit vernietigd was (RvS 27 november 1989, nr. 33.462, Chambres synd. Dentaires de Wallonie), werd het spoor naar een regeling als paramedisch beroep verlaten.

¹¹ Art. 3, § 1, eerste en tweede lid WUG.

¹² Zie: H. NYS, *Geneeskunde. Recht en medisch handelen* in APR, Mechelen, Wolters Kluwer, 2005, 40-41 en de daarin vermelde rechtspraak en rechtsleer; Corr. Antwerpen, 4 januari 2011 (notitienummer AN59.97.1397-08, niet gepubliceerd), aangehaald in H. NYS, *Recente ontwikkelingen in het gezondheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2012, 19.

¹³ Art. 3 WUG.

en psychotherapie die geen arts waren, bevatte de WUG tot voor kort niet zo'n machtiging. In de mate dat hun werkterrein met de geneeskunde in de zin van de WUG samenviel – wat de omvang van die overlapping was, is geen eenvoudige vraag¹⁴ – bracht de WUG hen dus in een precare situatie. Zij konden immers als onwettige beoefenaren van de geneeskunde worden beschouwd.¹⁵ De nieuwe wettelijke regeling van de ggz-beroepen biedt zekerheid aan de personen die er de bevoegdheid aan ontleenen om de klinische psychologie, de klinische orthopedagogiek en de psychotherapie uit te oefenen.

III. De wettelijke regeling van de verwijzingsplicht en de ggz-beroepen

6. *Een kaderwet ingebed in de WUG* – De wet van 4 april 2014 en die van 10 juli 2016 hebben de regeling van de verwijzingsplicht en de ggz-beroepen ingebed in de WUG. De WUG werd een hoofdstuk rijker – nieuw «Hoofdstuk 6/1. De uitoefening van de klinische psychologie en van de klinische orthopedagogiek» (art. 68/1 tot 68/4) – en er werden wijzigingen aangebracht in andere hoofdstukken daarvan. Het wettelijk kader bevat de hoofdlijnen van de regeling van de ggz-beroepen, maar de Koning moet nog een en ander verfijnen.

A. De verwijzingsplicht

7. *Een verplichting tot «verwijzing» voor alle beoefenaren van een WUG-beroep* – De wet van 4 april 2014 heeft in de WUG een art. 31/1 ingevoegd dat bepaalt dat «elke beoefenaar van een gezondheidszorgberoep de verantwoordelijkheid heeft om de patiënt te verwijzen naar een andere ter zake bevoegde beoefenaar van een gezondheidszorgberoep wanneer de gezondheidsproblematiek waarvoor een ingreep is vereist de grenzen van het eigen competentiegebied overschrijdt». Aan de overtreding van deze bepaling heeft de wetgever geen strafsancities verbonden.

De parlementaire voorbereiding van de wet van 10 juli 2016 suggereert dat de verwijzingsplicht, die een expliciete uiting is van de behoefte aan een interdisciplinaire

benadering van patiëntenproblemen, niet betekent dat steeds «fysiek» moet worden doorgestuurd of -verwezen; overleg plegen, met advies worden bijgestaan, aftoetsen zou soms volstaan.¹⁶ Beoefenaren van een gezondheidszorgberoep lijken aldus verplicht om voor die aspecten waarvoor zij zich niet of onvoldoende competent achten, een beroep te doen op de expertise van een andere beoefenaar van een gezondheidszorgberoep, mogelijk maar niet noodzakelijk altijd in de vorm van een fysieke doorverwijzing.

Hoewel een wet over de *geestelijke gezondheidszorg* beroepen de verwijzingsplicht in de WUG heeft ingevoerd, is deze plicht van toepassing op «elke beoefenaar van een gezondheidszorgberoep».

8. *Bevoegd versus bekwaam* – Met «de grenzen van het eigen competentiegebied» lijkt de wetgever de individuele bekwaamheid van de beoefenaar van een gezondheidszorgberoep te bedoelen en niet of althans niet alleen de veronderstelde bekwaamheid van de beroepsgroep waartoe die beoefenaar behoort, op grond waarvan dat beroep bepaalde wettelijke bevoegdheden toegewezen kreeg. Beoefenaren van een WUG-beroep dienen dus niet alleen te verwijzen naar beoefenaren van andere WUG-beroepen (bv. arts naar klinisch psycholoog), maar ook naar beoefenaren van hetzelfde beroep met een ander expertisedomein (bv. arts-psychiater naar arts-neuroloog). De verwijzingsplicht verfijnt zo de toedeling van bevoegdheden aan WUG-beroepen. Wettelijk «bevoegd» is niet hetzelfde als feitelijk «bekwaam». Op iemand die bevoegd maar onbekwaam is, rust de verantwoordelijkheid om een beroep te doen op iemand die bevoegd én bekwaam is. De explicitering van deze verantwoordelijkheid in de wet door art. 31/1 WUG is nieuw, de verantwoordelijkheid zelf niet. Die lag volgens ons reeds besloten in de algemene zorgvuldigheidsnorm, die verweven is met het patiëntenrecht op kwaliteitsvolle zorg, alsook in de plichtenleer van sommige beroepen.¹⁷

¹⁴ Zie: H. Nys, *Recht en medisch handelen* (uitgave 2005), 33-35 en de daarin vermelde rechtspraak en rechtsleer.

¹⁵ In die zin: *Vr. en Antw.* Senaat 2000-01, 12 juni 2001, nr. 2-36, p. 1766 (*Vr. nr. 1312 V. Van Quickenborne*); Wetsvoorstel tot regeling van de geestelijke gezondheidszorgberoepen en tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3243/001, 6; *Gedachtewisseling, Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1535/001, 22; F. DE RYCK, «Iedereen orthopedagoog of klinisch psycholoog? Het belang van erkenning van het beroep», *Appel – Magazine voor afgestudeerde psychologen & pedagogen*, jaargang 5, nr. 1, (6) 6, <https://ppw.kuleuven.be/home/alumni/archief/appel/jg5/nr1>; Belgische federatie van psychologen, <https://www.bfp-fbp.be/psychologen-beoefenen-op-onwettige-wijze-de-geneeskunde>.

¹⁶ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 4 april 2014 tot regeling van de geestelijke gezondheidszorgberoepen en tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen enerzijds en tot wijziging van de wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, gecoördineerd op 10 mei 2015 anderzijds, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 16; Verslag van de eerste lezing namens de Commissie voor de Volksgezondheid, het Leefmilieu en de Maatschappelijke hernieuwing uitgebracht door mevrouw Nathalie Muylle, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 14.

¹⁷ Art. 5 van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, *BS* 26 september 2002 (tweede editie), *err. BS* 20 december 2002 (eerste editie); art. 32 en 33 van het KB van 2 april 2014 tot vaststelling van de voorschriften inzake de plichtenleer van de psycholoog, *BS* 16 mei 2014; art. 35 en 141 van de Code van 19 november 1975 van geneeskundige plichtenleer, www.ordomedic.be.

B. De uitoefening van de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek

1° De inhoud van de wettelijke regeling

a) De klinische psychologie/orthopedagogiek voorbehouden (art. 68/1, § 1 en art. 68/2, § 1 WUG)

9. *Klinische psychologie/orthopedagogiek voorbehouden aan klinisch psychologen, klinisch orthopedagogen en artsen* – Krachtens art. 68/1, § 1, eerste lid WUG mag buiten de arts alleen de houder van een erkenning in de klinische psychologie uitgereikt door de minister bevoegd voor Volksgezondheid de klinische psychologie uitoefenen. In afwijking daarvan mag de klinische psychologie eveneens worden uitgeoefend door de houder van een erkenning in de klinische orthopedagogiek die over voldoende kennis van de klinische psychologie beschikt.¹⁸ Anders gezegd: de klinische psychologie uitoefenen is voorbehouden aan klinisch psychologen, artsen en klinisch orthopedagogen met voldoende kennis van de klinische psychologie. In dezelfde bewoordingen wordt de uitoefening van de klinische orthopedagogiek voorbehouden aan klinisch orthopedagogen, artsen en klinisch psychologen met voldoende kennis van de klinische orthopedagogiek.¹⁹ Op gewoone wijze de klinische psychologie/orthopedagogiek uitoefenen zonder daarvoor bevoegd te zijn, is strafbaar.²⁰

10. *Wijziging: ook artsen bevoegd voor klinische psychologie/orthopedagogiek* – Aanvankelijk was de wettekst zo opgesteld dat *alleen* de houder van een erkenning in de klinische psychologie de klinische psychologie zou mogen uitoefenen en *alleen* de houder van een erkenning in de klinische orthopedagogiek de klinische orthopedagogiek. Van de arts werd geen melding gemaakt. De wet van 10 juli 2016 bracht daar verandering in en voegde de zinsnede «*buiten de in artikel 3, § 1, bedoelde beoefenaars [dit zijn artsen]*» toe aan het begin van de betrokken bepalingen.

Volgens de memorie van toelichting bij de wijzigingswet wordt de positie van de arts ten aanzien van de uitoefening van de klinische psychologie/orthopedagogiek daarmee enkel verduidelijkt en bevat het ontwerp niets nieuws. «Zelfs zonder explicitering was dit [de uitoefening

door de arts van de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek] impliciet toegelaten aangezien de omschrijving van de uitoefening van de geneeskunde in artikel 3, § 1, van de wet van 10 mei 2015 zodanig ruim is dat ook de activiteiten van klinische psychologie en klinische orthopedagogiek hiertoe behoren.»²¹ Die stelling is onjuist. Dat de wet van 4 april 2014 bepaalde dat *alleen* houders van bepaalde erkenningen de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek, die zo te zien deel uitmaken van de geneeskunde, zouden mogen uitoefenen, kon immers gezien worden als uitzondering op of *lex specialis* ten aanzien van de algemene regel dat (alleen) artsen de (gehele) geneeskunde mogen uitoefenen.²² De explicitering door de wet van 10 juli 2016 dat artsen zonder erkenning in de klinische psychologie/orthopedagogiek daarvoor bevoegd zijn, is dus geenszins overbodig.

De Raad van State stelde zich vragen bij de mogelijkheid voor artsen om, in tegenstelling tot wat wordt bepaald voor de psychotherapie (*infra*, nr. 25), de klinische psychologie/orthopedagogiek uit te oefenen zonder een specifieke opleiding te hebben genoten.²³ De memorie van toelichting tempert deze bezorgdheid door te verduidelijken dat de rol van artsen zonder bijkomende expertise in de geestelijke gezondheidszorg zich dient te beperken tot laagdrempelige vormen van psychologische ondersteuning en dat wanneer de zorgbehoefte van de patiënt dit niveau overstijgt, de arts de patiënt moet doorverwijzen.²⁴

11. *Wijziging: ook klinisch orthopedagogen met voldoende kennis bevoegd voor klinische psychologie* – De wet van 4 april 2014 voorzag reeds in een afwijking ten voordele van bepaalde klinisch psychologen op het uitgangspunt dat alleen klinisch orthopedagogen de klinische orthopedagogiek mogen uitoefenen.²⁵ In de omgekeerde richting was er niet in een afwijking voorzien.²⁶ De wijzigingswet bracht daar verandering in, zodat vandaag zowel de klinisch psycholoog als de klinisch orthopedagoog het domein van de ander kan betreden, mits hij daarvan voldoende kennis heeft.

²¹ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 15.

²² Amendementen, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2470/5, p. 3; Amendementen, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3243/007, p. 2-3; H. NYS, L. BODDEZ en E. VANERMEN, *Overzicht van het gezondheidsrecht in 2012-14*, Mechelen, Kluwer, 2015, 45.

²³ Adv.RvS nr. 58.954/3/VR, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 103-104.

²⁴ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 16; zie ook: *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 14, 53 en 62.

²⁵ Art. 14 van de wet van 4 april 2014.

²⁶ Dat de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden het beroepsdomein van de ander te betreden initieel maar in één richting bestond, kan worden verklaard doordat er in het Franstalige deel van België geen klinisch orthopedagogen als zodanig bestaan, maar de klinische orthopedagogiek er wordt uitgeoefend door klinisch psychologen die een oriëntatie orthopedagogiek hebben gevolgd (Adv.RvS nr. 58.954/3/VR, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 102).

¹⁸ Art. 68/1, § 1, tweede lid WUG. «De Koning bepaalt de voorwaarden met betrekking tot de opleiding en de praktijkstage die vervuld moeten zijn om die voldoende kennis aan te tonen» (art. 68/1, § 1, derde lid WUG).

¹⁹ Art. 68/2, § 1 WUG.

²⁰ Art. 122, § 1, 1°, eerste lid WUG.

b) *De erkenning in de klinische psychologie/orthopedagogiek (art. 68/1, § 2 en art. 68/2, § 2 WUG)*

12. *De beroepsuitoefeningsvoorwaarde van de erkenning* – Om de klinische psychologie/orthopedagogiek te mogen uitoefenen, is in principe een erkenning uitgereikt door de minister bevoegd voor Volksgezondheid nodig. Het is aan de Koning om de voorwaarden voor het verkrijgen, het behoud en de intrekking van de erkenning in de klinische psychologie/orthopedagogiek te bepalen, maar de wetgever heeft zelf een (minimum)vereiste voor het verkrijgen ervan gesteld: houder zijn van een diploma van het universitair onderwijs in het domein van de klinische psychologie/orthopedagogiek, behaald na een opleiding van minstens vijf jaar (voltijdse) studie of 300 ECTS-punten, een stage inbegrepen.²⁷

Art. 68/4 WUG voorziet in de oprichting van een «Erkenningscommissie voor de beoefenaars van de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek», die als opdracht heeft om, voor individuele gevallen, een advies te verstrekken met betrekking tot de verlening, het toezicht op en het behoud van de erkenning in de klinische psychologie/orthopedagogiek. Krachtens hetzelfde wetsartikel dient de Koning de procedureregels voor het verkrijgen, behouden en intrekken van de erkenning te bepalen en de samenstelling, organisatie en werking van de Erkenningscommissie te regelen.

13. *De erkenning is een gemeenschapsbevoegdheid* – Sinds de zesde staatshervorming zijn de gemeenschappen bevoegd voor de erkenning van de gezondheidszorgberoepen «met naleving van de door de federale overheid bepaalde erkenningsvoorwaarden».²⁸ De federale overheid is bevoegd gebleven om de erkenningsvoorwaarden te bepalen, de gemeenschappen zijn bevoegd geworden om deze voorwaarden toe te passen en om de procedureregels voor de toekenning en intrekking van de erkenning te bepalen,²⁹ wat de bevoegdheid omvat om advies-

instanties ter zake te organiseren.³⁰ De huidige regels in de WUG zijn duidelijk niet afgestemd op die gewijzigde bevoegdheidsverdeling.

c) *De wettelijke omschrijving van de klinische psychologie/orthopedagogiek (art. 68/1, § 3 en art. 68/2, § 3 WUG)*

14. *Wettelijke omschrijving van de klinische psychologie/orthopedagogiek* – «Zonder afbreuk te doen aan de uitoefening van de geneeskunde zoals bepaald in art. 3 wordt onder de uitoefening van de klinische psychologie verstaan het gebruikelijk verrichten van autonome handelingen die tot doel hebben of worden voorgesteld tot doel te hebben, bij een mens en in een wetenschappelijk onderbouwd klinisch psychologisch referentiekader, de preventie, het onderzoek, het opsporen of het stellen van een psychodiagnose van echt dan wel ingebeeld psychisch of psychosomatisch lijden en die persoon te behandelen of te begeleiden.»³¹ «Zonder afbreuk te doen aan de uitoefening van de geneeskunde zoals bepaald in art. 3 wordt onder uitoefening van de klinische orthopedagogiek verstaan het, in een wetenschappelijk referentiekader van de klinische orthopedagogiek, gebruikelijk verrichten van autonome handelingen die de preventie, het opsporen en het stellen van een pedagogische diagnostiek met een bijzondere aandacht voor contextuele factoren en het opsporen van problemen in verband met de opvoeding, het gedrag, de ontwikkeling of het leren van personen tot doel hebben alsook de behandeling en begeleiding van die personen.»³² De klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek omvatten niet het voorschrijven van geneesmiddelen.³³

15. *Wijziging: de klinisch orthopedagoog mag diagnoses stellen* – Aanvankelijk kwam de diagnose niet voor in de omschrijving van de klinische orthopedagogiek, terwijl die van de klinische psychologie wel «het opsporen of het stellen van een psychodiagnose» bevatte. De onduidelijkheid over de mogelijkheid voor klinisch orthopedagogen om diagnoses te stellen binnen hun vakgebied, was één

²⁷ Art. 68/1, § 2 en art. 68/2, § 2 WUG. «Met de houder van een diploma in het domein van de klinische psychologie worden gelijkgesteld, de personen die houder zijn van een universitair diploma in het vakgebied van de psychologie dat uitgereikt werd voor de inwerking-treding van dit artikel en die een beroepservaring van minimum drie jaar in het domein van de klinische psychologie kunnen bewijzen» (art. 68/1, § 2, tweede lid WUG).

²⁸ Art. 5, § 1, I, 7°, a) Bijzondere Wet tot Hervorming van de Instellingen.

²⁹ *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 5-2232/1, p. 47; J. VAN NIEUWENHOVE, «De bevoegdheidsoverdrachten inzake gezondheidszorg» in A. ALEN, B. DALLE, K. MUYLLE, W. PAS, J. VAN NIEUWENHOVE en W. VERRIJDT (eds.), *Het federale België na de zesde staatshervorming*, Brugge, die Keure, 2014, (391) 406; Adv.RvS nr. 58.418/VR/3 bij het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 januari 2016 betreffende de erkenning van de bijzondere beroepstitels en bijzondere beroepsbekwaamheden voor de beoefenaars van de verpleegkunde en de registratie als zorgkundige, BS 11 februari 2016 (onuitg.); Adv.RvS nr. 58.387/VR/3 bij het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 januari 2016 houdende de erkenning van kinesitherapeuten en van de bijzondere beroepsbekwaamheden voor kinesitherapeuten, BS 11 februari 2016 (onuitg.); Adv.RvS nr. 58.433/VR/3 bij het Besluit van de Vlaamse Re-

gering van 15 januari 2016 betreffende de erkenning van beoefenaars van paramedische beroepen, BS 15 februari 2016 (onuitg.); Adv.RvS nr. 58.611/VR/3 bij het Besluit van de Vlaamse Regering van 18 maart 2016 betreffende de erkenning van de bijzondere beroepstitel van ziekenhuisapotheker, BS 21 april 2016 (onuitg.).

³⁰ Zie de adviezen van de Raad van State opgesomd in de vorige voetnoot.

³¹ Art. 68/1, § 3, eerste lid WUG. «De Koning kan de in het eerste lid bedoelde verrichtingen verduidelijken en omschrijven en de voorwaarden voor de uitoefening ervan vastleggen» (art. 68/1, § 3, tweede lid WUG).

³² Art. 68/2, § 3, eerste lid WUG. «De Koning kan de in het eerste lid bedoelde verrichtingen verduidelijken en omschrijven en de voorwaarden voor de uitoefening ervan vastleggen» (art. 68/2, § 3, tweede lid WUG).

³³ Verslag namens de Commissie voor de Volksgezondheid, het Leefmilieu en de Maatschappelijke hernieuwing, uitgebracht door de heer Ivan Mayeur, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3243/003, p. 13.

van de bezorgdheden die aanleiding gaven tot de vernietigingsprocedure bij het Grondwettelijk Hof.³⁴ De wet van 10 juli 2016 kwam tegemoet aan deze bezorgdheid. De huidige wettelijke omschrijving van de klinische orthopedagogiek bevat «het opsporen en het stellen van een pedagogische diagnostiek met een bijzondere aandacht voor contextuele factoren».

16. *Wijziging: «geen afbreuk aan de uitoefening van de geneeskunde zoals bepaald in artikel 3»* – De wet van 4 april 2014 en de parlementaire voorbereiding van die wet blijven vaag over de vraag hoe de geneeskunde enerzijds en de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek anderzijds, zich tot elkaar verhouden. Toch kunnen in de wettekst overtuigende aanwijzingen gevonden worden dat de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek in de systematiek van de WUG als onderdelen van de geneeskunde moeten worden beschouwd. Zo wordt het onbevoegd uitoefenen van de klinische psychologie/orthopedagogiek niet afzonderlijk, maar als onwettige uitoefening van de *geneeskunde* strafbaar gesteld³⁵ en wordt het gelijktijdig beoefenen van de *geneeskunde* en de artsenijsbereidkunde (of farmacie) door klinisch psychologen/orthopedagogen strafbaar gesteld.^{36, 37}

In de memorie van toelichting bij de wijzigingswet van 10 juli 2016 staat ondubbelzinnig dat de omschrijving van de geneeskunde in art. 3, § 1 WUG zodanig ruim is dat ook de activiteiten van klinische psychologie en klinische orthopedagogiek hiertoe behoren.³⁸ De wijzigingswet zelf heeft aan het begin van de omschrijvingen van de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek de woorden «zonder afbreuk te doen aan de uitoefening van de geneeskunde zoals bepaald in artikel 3» toegevoegd. Wat betekent dat?

Art. 3, § 1 WUG verwoordt het principe dat alleen artsen de geneeskunde mogen uitoefenen en dat niet-artsen die gewoonlijk geneeskundige handelingen verrichten – wat geneeskundige handelingen zijn wordt in art. 3, § 1 en § 2 WUG omschreven – onwettig de geneeskunde uitoefenen. De Raad van State had aangeraden om de woorden «zonder afbreuk te doen aan de uitoefening van de geneeskunde zoals bepaald in artikel 3» weg te laten uit art. 68/1, § 3, eerste lid en art. 68/2, § 3, eerste lid WUG.

³⁴ Vlaamse Vereniging van Orthopedagogen, <http://www.vtvo.be/index.php/beroepsstatuut>.

³⁵ Art. 122, § 1, 1°, eerste lid WUG («(...) wordt gestraft (...) hij die met overtreding van de artikelen (...) 68/1, 68/2, (...) gewoonlijk een handeling of handelingen stelt die behoren tot de geneeskunde (...).»); *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2470/5, p. 3; *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3243/007, p. 2.

³⁶ Art. 22 en art. 122, § 1, 1°, vierde lid WUG.

³⁷ Voor een meer uitvoerige bespreking, zie: H. NYS, L. BODDEZ en E. VANERMEN, *o.c.*, 43-45; H. NYS en E. VANERMEN, *o.c.*, in VRG ALUMNI (red.), *Recht in beweging. 23ste VRG-Alumni dag 2016*, 154-155.

³⁸ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 15; zie ook: *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 62-63.

Volgens de Raad van State zouden deze woorden tot gevolg hebben dat de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek, die volgens de memorie van toelichting tot de geneeskunde behoren, alleen uitgeoefend mogen worden door artsen, wat nochtans niet de bedoeling van de wetgever was.³⁹ De bedoeling om een gedeelde bevoegdheid voor klinisch psychologen/orthopedagogen en artsen tot stand te brengen, kan immers worden afgeleid uit de woorden «buiten de artsen» in art. 68/1, § 1, eerste lid en art. 68/2, § 1, eerste lid WUG (*supra*, nr. 10).

Wat bedoelt de wetgever dan wel met de woorden «zonder afbreuk te doen aan de uitoefening van de geneeskunde zoals bepaald in artikel 3»? De artikelsgewijze bespreking lijkt voor de toevoeging van die zinsnede in art. 68/1, § 3 en art. 68/2, § 3 WUG als verantwoording te geven dat «expliciet vermeld wordt dat handelingen behorende tot de klinische psychologie/orthopedagogiek uitgeoefend door een klinisch psycholoog/orthopedagoog, niet worden beschouwd als onwettige uitoefening van de geneeskunde».⁴⁰ Strookt die verantwoording met de inhoud van de wijziging? Bedoelt de wetgever met die verantwoording dat klinisch psychologen/orthopedagogen de geneeskunde niet onwettig uitoefenen omdat ze de geneeskunde überhaupt niet uitoefenen? Dat is niet erg waarschijnlijk, gelet op andere elementen in de wettekst en de parlementaire voorbereiding die erop wijzen dat de klinische psychologie/orthopedagogiek als onderdeel van de geneeskunde moet worden beschouwd. Bedoelt de wetgever met die verantwoording dat handelingen die tot de klinische psychologie/orthopedagogiek behoren eveneens tot de geneeskunde behoren, maar in afwijking van het principe dat alleen artsen de geneeskunde mogen uitoefenen, ook door klinisch psychologen/orthopedagogen mogen worden uitgeoefend? Dat ligt meer voor de hand. De wetgever had dit echter op meer elegante wijze kunnen verduidelijken in de wettekst. Zo hadden art. 68/1, § 1, eerste lid en art. 68/2, § 1, eerste lid WUG kunnen worden aangepast in de zin dat «in afwijking van artikel 3» «buiten de artsen» alleen de houder van een erkenning de klinische psychologie/orthopedagogiek mag uitoefenen.

Ons lijkt de meest met de geest van de wet strokende lezing van de woorden «zonder afbreuk te doen aan de uitoefening van de geneeskunde zoals bepaald in artikel 3» dat geen afbreuk gedaan wordt aan de (ruime) betekenis van het begrip geneeskunde en dus aan het domein waarvoor artsen bevoegd zijn. In die zin bevestigen die woorden het bestaan van een materiële overlapping tussen geneeskunde (het normale bevoegdheidsdomein van artsen) en klinische psychologie/orthopedagogiek (het normale bevoegdheidsdomein van klinisch psycho-

³⁹ Adv.RvS nr. 58.954/3/VR, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 103.

⁴⁰ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 23-24 (zie ook p. 17).

logen/orthopedagogen), oftewel: de klinische psychologie/orthopedagogiek wordt niet onttrokken aan de geneeskunde.

d) De professionele stage van de klinisch psycholoog/orthopedagoog (art. 68/1, § 4 en art. 68/2, § 4 WUG)

17. *De beroepsuitoefeningsvoorwaarde van de professionele stage* – De erkend klinisch psycholoog/orthopedagoog dient na zijn opleiding een professionele stage te volgen, met het oog op de uitoefening van de klinische psychologie/orthopedagogiek.⁴¹ De professionele stage heeft plaats in een erkende stagedienst, onder supervisie van een erkend stagemeeester.⁴²

De eis van de professionele stage werd door de wet van 10 juli 2016 geïntroduceerd en staat los van de stage die deel uitmaakt van de basisopleiding en reeds opgenomen werd in de wet van 4 april 2014.⁴³ Enkel toekomstige studenten moeten een professionele stage volgen. Deze verplichting geldt niet voor klinisch psychologen/orthopedagogen die op 1 september 2016 de klinische psychologie/orthopedagogiek reeds uitoefenen⁴⁴ en studenten klinische psychologie/orthopedagogiek die op 1 september 2016 hun studie hebben aangevat of deze uiterlijk tijdens het academiejaar 2016-17 aanvatten.⁴⁵ De eis van de professionele stage is geen voorwaarde met het oog op het verkrijgen van de erkenning, maar een eis opgelegd aan de (reeds) erkende klinisch psycholoog/orthopedagoog «met het oog op de uitoefening van de klinische psychologie/orthopedagogiek». Het gaat dus om een beroepsuitoefeningsvoorwaarde bovenop de erkenning. Indien de Koning de datum van inwerkingtreding van art. 25, § 1 WUG vaststelt voor de klinisch psycholoog en de klinisch orthopedagoog, wordt het vereiste om het diploma te laten viseren door het Directoraat-generaal Gezondheidsberoepen, Medische Bewaking en Welzijn op het Werk van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid,

⁴¹ Art. 68/1, § 4, eerste lid en art. 68/2, § 4, eerste lid WUG. «De Koning bepaalt nadere regelen met betrekking tot de in het eerste lid bedoelde professionele stage» (art. 68/1, § 4, vierde lid en art. 68/2, § 4, vierde lid WUG).

⁴² Art. 68/1, § 4, vijfde lid en art. 68/2, § 4, vijfde lid WUG. «De stagemeeesters en stagediensten in de klinische psychologie/orthopedagogiek worden erkend door de minister bevoegd voor Volksgezondheid of de door hem gemachtigde ambtenaar van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. De Koning stelt nadere criteria vast voor de erkenning van de in het zesde lid bedoelde stagemeeesters en stagediensten» (art. 68/1, § 4, zesde en zevende lid en art. 68/2, § 4, zesde en zevende lid WUG).

⁴³ *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 17.

⁴⁴ De wet spreekt niet van «afgestudeerden» (in tegenstelling tot *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 17), maar van «klinisch psychologen/orthopedagogen die de klinische psychologie/orthopedagogiek reeds uitoefenen». Wat echter met personen die als klinisch psycholoog/orthopedagoog zijn afgestudeerd, maar nog niet aan het werk zijn als klinisch psycholoog/orthopedagoog op 1 september 2016?

⁴⁵ Art. 68/1, § 4, tweede en derde lid en art. 68/2, § 4, tweede en derde lid WUG.

Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, trouwens een derde beroepsuitoefeningsvoorwaarde voor deze beroepen.

e) Titelbescherming voor de klinisch psycholoog/orthopedagoog (art. 128/1 WUG)

18. *Titelbescherming voor de klinisch psycholoog/orthopedagoog?* – Art. 128/1 WUG stelt strafbaar hij die, «in overtreding van artikel 68/1, § 3, of 68/2», zich in het openbaar een beroepstitel toe-eigent zonder er recht op te hebben of ten onrechte een beroepstitel toekent aan personen die hij, zelfs kosteloos, tewerkstelt. Het is eigenaardig dat wat de klinisch psycholoog betreft naar art. 68/1, § 3 WUG wordt verwezen en wat de klinisch orthopedagoog betreft naar art. 68/2 WUG in zijn geheel, terwijl art. 68/1 en 68/2 WUG gelijksoortig zijn. Nog eigenaardiger is dat die artikelen zwijgen over het zich toe-eigenen en het toekennen van een beroepstitel. Ze hebben het daarentegen wel over het verlenen en het verkrijgen van een erkenning. Vermoedelijk gaat art. 128/1 WUG dan ook van de veronderstelling uit dat (alleen) wie een erkenning in de klinische psychologie/orthopedagogiek heeft, de beroepstitel van klinisch psycholoog/orthopedagoog mag voeren. Het kan worden betreurd dat art. 68/1 en 68/2 WUG dat niet expliciteren.

f) Rechten en plichten van de klinisch psycholoog/orthopedagoog

19. *Onderworpenheid aan de WUG en de Patiëntenrechtenwet* – Verschillende bepalingen van de WUG werden van toepassing verklaard op de klinisch psycholoog en de klinisch orthopedagoog en dat brengt voor hen bepaalde rechten en plichten met zich mee.⁴⁶ Onder andere de regels over het garanderen van de zorgcontinuïteit, het verzekeren van de medische permanentie, de diagnostische en therapeutische vrijheid, het recht op honorarium of forfaitaire bezoldiging en de bevoegdheden van de provinciale geneeskundige commissies, zijn op hen van toepassing geworden.⁴⁷ Daarnaast vallen de klinisch psycholoog en de klinisch orthopedagoog onder het toepassingsgebied van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt (hierna: Patiëntenrechtenwet), want zij zijn «beoefenaar bedoeld in de WUG» geworden.⁴⁸ De gevolgen van de uitbreiding van het toepas-

⁴⁶ Art. 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 30, 31, 32 en 33 van de wet van 4 april 2014 (wijzigingsbepalingen); art. 2, 3, 4, 5, 7 en 8 van de wet van 10 juli 2016 (rechtzettingen); art. 27, 28, 31, 32, 33, 35, 37, 38, 39, 69, 72, 85, 95, 96, 118, 119, 122, 129, 133, 136, 144, 145, 147 en 148 WUG (gewijzigde bepalingen).

⁴⁷ Voor een meer uitvoerige bespreking, zie: H. Nys, L. BODDEZ en E. VANERMEN, *o.c.*, 42-43.

⁴⁸ Art. 2, 3° en 3, § 1 van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, *BS* 26 september 2002 (tweede editie), *err. BS* 20 december 2002 (eerste editie).

singsgebied van de Patiëntenrechtenwet tot de klinisch psychologen moeten nader worden onderzocht. Sommige bepalingen van de deontologische code voor psychologen stemmen immers niet volledig overeen met de Patiëntenrechtenwet (zie bv. art. 21, § 3 van de code inzake de informatie aan de patiënt).⁴⁹

2° Beschouwingen

20. *Beroepsbescherming voor de klinisch psycholoog/orthopedagoog* – Een wetgever kan beroepen op verschillende manieren regelen. Eén manier bestaat erin titelbescherming te verlenen, waarbij het voeren van een bepaalde beroepstitel voorbehouden wordt aan personen die voldoen aan zekere (kwaliteits)eisen, zodat die beroepstitel dienst doet als kwaliteitslabel. Een andere manier om een beroep te regelen, bestaat erin beroepsbescherming toe te kennen, mogelijk bovenop titelbescherming, waarbij het verrichten van bepaalde (beroeps)activiteiten wordt voorbehouden aan personen die voldoen aan zekere (kwaliteits)eisen. Dit gaat verder: het handelen zelf wordt voorbehouden, niet (alleen) de benaming waaronder men handelt. De wetgever heeft voor de beroepen van klinisch psycholoog en klinisch orthopedagoog een systeem van beroepsbescherming ingevoerd.

21. *Vergelijking met andere WUG-beroepen* – De keuze voor beroepsbescherming is niet onlogisch. Alle voordien door de WUG geregelde beroepen genieten immers eveneens beroepsbescherming. We verkiezen de term «beroepsbescherming» overigens boven de term «monopoliebescherming», omdat er overlappingsen bestaan tussen de verschillende door de WUG voorbehouden beroepsdomeinen. Dit betekent dat er handelingen zijn die niet exclusief door één beroepsgroep, maar door verschillende beroepsgroepen mogen worden gesteld, vaak onder andere modaliteiten (bv. de ene autonoom, de ander in opdracht van die eerste). Ook de klinisch psycholoog en de klinisch orthopedagoog delen bevoegdheden: met de ander indien deze voldoende kennis heeft van het andere vakgebied, en met de arts. Wel mogen de klinisch psycholoog en de klinisch orthopedagoog hun beroepsactiviteiten net als de arts autonoom uitoefenen.⁵⁰ Daardoor onderscheiden zij zich trouwens van het merendeel van de WUG-beroepen. Bij minstens één onderdeel van de beroepsuitoefening van de paramedicus, de verpleegkundige, de kinesitherapeut, de zorgkundige, de vroedvrouw en de hulpverlener-ambulancier wordt immers een band

met een andere zorgverlener vereist, meestal de arts, soms de apotheker, de tandarts of de verpleegkundige.

22. *Latente uitbreiding van het door de WUG voorbehouden handelingsgebied – bron van rechtsonzekerheid?* – Vermoedelijk betekent het invoeren van beroepsbescherming voor de klinisch psycholoog en de klinisch orthopedagoog een latente uitbreiding van het door de WUG voorbehouden handelingsgebied. We spreken van een *latente* uitbreiding, omdat de WUG de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek als onderdelen van de geneeskunde regelt, wat de indruk wekt dat de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek reeds integraal voorbehouden waren, als deelgebieden van de geneeskunde. Dat vroeger een gedeeltelijk samenvallen met de geneeskunde verondersteld werd, is nagenoeg zeker.⁵¹ Of de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek geacht werden integraal deel uit te maken van de geneeskunde, is een andere vraag. Naar ons aanvoelen ligt dat, vooral wat de klinische orthopedagogiek betreft, niet voor de hand. Het door de WUG voorbehouden handelingsgebied is dus vermoedelijk uitgebreid, minstens is de omvang ervan scherper gesteld.

Dit zou twijfels kunnen doen rijzen dan wel versterken omtrent de verenigbaarheid van bepaalde situaties met de WUG. Denk bijvoorbeeld aan verpleegkundigen gespecialiseerd in de geestelijke gezondheidszorg en psychiatrie, opvoeders en begeleiders in de jeugdzorg, «buddy's» van leerlingen met leerproblemen, hulpverleners bij telefoon- en chatdiensten (bv. zelfmoordlijn) ... Betreden zij «gebruikelijk» de voorbehouden domeinen van de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek? Doet de wetgever door rechtsonzekerheid op één front weg te nemen (*supra*, nr. 5), rechtsonzekerheid op andere fronten ontstaan? Wordt het spanningsveld tussen de WUG en de Vlaamse regelgeving over zorg- en bijstandsverleners overigens niet groter?⁵² Deze vragen hangen samen met de vraag naar de draagwijdte van de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek.

C. De uitoefening van de psychotherapie

23. *De psychotherapie: een gevoelig thema* – Het meest omstreden onderdeel van de wettelijke regeling van de ggz-beroepen is de psychotherapie. Op dit punt werd de regeling van 2014 drastisch gewijzigd in 2016. Onder

⁴⁹ KB van 2 april 2014 tot vaststelling van de voorschriften inzake de plichtenleer van de psycholoog, BS 16 mei 2014.

⁵⁰ De wet schrijft geen band voor met een andere zorgverlener. Dat de definitie van de klinische psychologie/orthopedagogiek van «autonome» handelingen spreekt, beklemtoont hun autonomie. Dat het wetsartikel over de diagnostische en therapeutische vrijheid (art. 31 WUG) van toepassing wordt op de klinisch psycholoog/orthopedagoog, kan eveneens als een «bestendiging van hun autonomie» worden beschouwd (zie *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3243/001, p. 9-10).

⁵¹ Zie voetnoten 14 en 15.

⁵² Decreet van 18 juli 2008 betreffende de zorg- en bijstandsverlening, BS 29 augustus 2008 (tweede editie) (art. 4, 3°: «De zorg- en bijstandsverlening omvat de volgende zorgdimensies: (...) pedagogische of agogische ondersteuning, waartoe onder meer de volgende activiteiten behoren: ondersteuning bij de verzorging of opvoeding van kinderen; ondersteuning bij mobiliteitsproblemen; revalidatie en therapietrouw.») Zie over het spanningsveld tussen de WUG en de Vlaamse regelgeving over zorg- en bijstandsverlening: H. Nys en E. VANERMEN, o.c., in VRG ALUMNI (red.), *Recht in beweging. 23ste VRG-Alumnidag 2016*, 164-165.

meer de omschrijving van de psychotherapie, de voorwaarden om de psychotherapie te mogen uitoefenen en de overgangsbepalingen veranderden. Zowel de regeling van 2014 als die van 2016 stuitte op kritiek, niet alleen in het Parlement, maar ook in het veld.⁵³

1° De inhoud van de wettelijke regeling

a) De algemene regel: de psychotherapie is een behandelingsvorm voorbehouden aan bepaalde artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen (art. 68/2/1, § 1, § 2 en § 3 WUG)

24. De psychotherapie: een behandelingsvorm ... – De wetgever heeft de psychotherapie niet opgevat als een *sui generis*-gezondheidszorgberoep, maar als een therapievorm voor behandeling van complexe psychische problemen waarin in principe alleen artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen zich kunnen specialiseren.⁵⁴

Art. 68/2/1 WUG omschrijft de psychotherapie als «een behandelingsvorm in de gezondheidszorg waarin men op een consistente en systematische wijze een samenhangend geheel van psychologische middelen (interventies) hanteert, die geworteld zijn binnen een psychologisch wetenschappelijk referentiekader en waarbij interdisciplinaire samenwerking is vereist», die «wordt uitgeoefend door een [arts, klinisch psycholoog en klinisch orthopedagoog] binnen een relatie psychotherapeut-patiënt, teneinde psychologische moeilijkheden, conflicten en stoornissen bij de patiënt op te heffen of te verminderen».⁵⁵

Een punt van kritiek van de Raad van State bij het ontwerp van wijzigingswet was dat het onderscheid tussen de wettelijke omschrijvingen van de klinische psychologie en de psychotherapie, die gelijkenissen bevatten, vanuit juridisch oogpunt niet duidelijk genoeg tot uiting komt.⁵⁶ Dit onderscheid is nochtans niet zonder belang, aangezien de wet bijkomende voorwaarden oplegt aan klinisch psychologen om de psychotherapie te mogen uit-

oefenen (*infra*, nr. 25). De memorie van toelichting tracht de verhouding tussen de klinische psychologie en de psychotherapie te verduidelijken. «De klinische psychologie omvat een zeer breed spectrum van psychologische zorgen, gaande van infoverlening, voorlichting, preventie, sensibilisering tot psychodiagnostiek, behandeling en [readaptatie]. Het gaat hier met andere woorden om het basisniveau van psychologische gezondheidszorgverstrekingen. De psychotherapie daarentegen is één van de specialisaties binnen één aspect van de geestelijke gezondheidszorg, met name het behandelluik. Het is een behandelvorm die zich richt tot mensen met een complexere psychologische problematiek of psychologische stoornis die nood hebben aan een vaak langer durende behandeling ingebed in een specifieke therapeutische relatie; hiervoor is een specifieke aanvullende training vereist.»⁵⁷ De diagnostiek blijkt buiten de psychotherapie te vallen.⁵⁸

25. ... in beginsel voorbehouden aan bepaalde artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen – De wetgever heeft er «omwille van kwaliteitsoverwegingen» voor gekozen om als uitgangspunt te nemen dat alleen artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen die aan bepaalde voorwaarden voldoen, de psychotherapie mogen uitoefenen.⁵⁹ De wet stelt twee voorwaarden voorop.⁶⁰ Om de psychotherapie te mogen uitoefenen, dient de arts, klinisch psycholoog of klinisch orthopedagoog ten eerste een specifieke opleiding psychotherapie van minstens 70 ECTS-punten te hebben gevolgd bij een universitaire instelling of een hogeschool.⁶¹ De Minister heeft opgehelderd dat de opleiding gegeven mag worden door een instelling die een samenwerkingsverband is aangegaan met een universiteit of hogeschool.⁶² Voorts verduidelijkt de memorie van toelichting bij de wijzigingswet dat de opleiding psychotherapie gebeurlijk geheel of gedeeltelijk tijdens de basisopleiding verworven kan worden.⁶³ Ten tweede dient de arts, klinisch psycholoog of klinisch orthopedagoog een professionele stage te hebben gevolgd van minstens twee jaar voltijdse uitoe-

⁵³ *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3243; *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2470; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848; «L'avenir de la psychothérapie en Belgique est en danger», *Le Soir* 6 januari 2014; «Memorandum pour une psychothérapie rigoureuse et soucieuse des patients», <http://www.psychotherapeutes.be/memorandum-pour-une-psychotherapie-rigoureuse-et-soucieuse-des-patients/>; «Open brief aan de heer Charles Michel, eerste minister van België», <http://www.psychotherapeutes.be/open-brief-aan-de-heer-charles-michel-eerste-minister-van-belgie/>.

⁵⁴ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 8, 9, 14 en 24; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 10-11 en 30.

⁵⁵ Art. 68/2/1, § 1 en § 2 WUG. «De Koning kan, na advies van de Federale Raad voor de geestelijke gezondheidszorgberoepen, de psychotherapie nader omschrijven en voorwaarden vaststellen in verband met de uitoefening ervan, waaronder de leerstof die moet zijn verwerkt en de professionele stage, zoals bedoeld in § 3, tweede lid» (art. 68/2/1, § 7 WUG).

⁵⁶ Adv.RvS nr. 58.954/3/VR, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr.1848/001, p. 95.

⁵⁷ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 9 (de Nederlandstalige versie spreekt van «revalidatie», de Franstalige van «réadaptation»); zie ook: *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 11, 51-52 (hier wordt van «readaptatie» i.p.v. «revalidatie» gesproken) en 55.

⁵⁸ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 71; Verslag van de tweede lezing namens de Commissie voor de Volksgezondheid, het Leefmilieu en de Maatschappelijke hernieuwing uitgebracht door mevrouw Nathalie Muylle, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/007, p. 11.

⁵⁹ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 8-9 en 14; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 11.

⁶⁰ «De Koning kan, na advies van de Federale Raad voor de geestelijke gezondheidszorgberoepen, de psychotherapie nader omschrijven en voorwaarden vaststellen in verband met de uitoefening ervan, waaronder de leerstof die moet zijn verwerkt en de professionele stage, zoals bedoeld in § 3, tweede lid» (art. 68/2/1, § 7 WUG).

⁶¹ Art. 68/2/1, § 3, eerste lid WUG.

⁶² *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 11 en 55.

⁶³ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 10.

fening of het equivalent hiervan in geval van deeltijdse uitoefening.⁶⁴ De specifieke theoretische opleiding en de professionele stage kunnen simultaan plaatsvinden.⁶⁵

Het uitgangspunt dat alleen bepaalde artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen de psychotherapie mogen uitoefenen (art. 68/2/1, § 2 en § 3 WUG), wordt genuanceerd door een regeling van verworven rechten enerzijds (art. 68/2/1, § 4 en § 5 WUG) en een openingsclausule voor de toekomst anderzijds (art. 68/2/1, § 6 WUG). Het wettelijk kader van de «ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen», dat de Koning in de toekomst kan uitvoeren, kan als een derde nuancering van dit uitgangspunt beschouwd worden (art. 68/2/2 WUG; *infra* nrs. 38 en 39).

b) De eerste uitzondering: verworven rechten (art. 68/2/1, § 4 en § 5 WUG)

26. *Verworven rechten voor WUG-gers en niet-WUG-gers* – De wetgever heeft in een regeling van verworven rechten voorzien op grond waarvan de huidige beoefenaren van de psychotherapie en de huidige studenten die de psychotherapie wensen uit te oefenen, onder bepaalde voorwaarden de psychotherapie mogen (blijven) uitoefenen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen personen die een opleiding voor een WUG-beroep hebben gevolgd of volgen (art. 68/2/1, § 4 WUG) en personen die andere opleidingen van minimum bachelorniveau hebben gevolgd of volgen (art. 68/2/1, § 5 WUG). De wet noemt de eerste categorie van personen «beroepsbeoefenaars» en de tweede categorie «niet-beroepsbeoefenaars». Die terminologie is niet overtuigend.⁶⁶ De personen van de tweede categorie zullen de psychotherapie in de regel eveneens als beroepsactiviteit uitoefenen, alleen niet in het kader van een WUG-beroep. In navolging van de Minister, spreken we hierna van «WUG-gers» en «niet-WUG-gers».⁶⁷ Wat de WUG-gers betreft, opent de regeling van verworven rechten de weg tot de wettige uitoefening van de psychotherapie voor beoefenaren van andere WUG-beroepen dan die van arts, klinisch psycholoog en klinisch orthopedagoog, bijvoorbeeld voor de verpleegkundige gespecialiseerd in de geestelijke gezondheidszorg en de psychiatrie.⁶⁸ Komen de artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen die niet aan de

opleidings- en stagevereiste van de algemene regel voldoen, eveneens in aanmerking voor verworven rechten? De wettekst is daarover niet duidelijk, maar hoogstwaarschijnlijk is dat wel de bedoeling. Wat de niet-WUG-gers betreft, beperkt de wet de mogelijkheid van verworven rechten niet tot houders van bepaalde bachelordiploma's.

27. *De vereisten om de psychotherapie te mogen (blijven) uitoefenen* – Naargelang de situatie van degene die de psychotherapie als verworven recht wil (blijven) uitoefenen – (1) «afgestudeerd», (2) «student psychotherapie» of (3) «student basisopleiding» – gelden andere vereisten. Deze vereisten lopen gelijk voor de WUG-gers en niet-WUG-gers.

(1) De personen die uiterlijk in de loop van het academiejaar 2015-16 hun studies hebben beëindigd, de «afgestudeerden», moeten voldoen aan de volgende voorwaarden. Ten eerste moeten zij een basisopleiding hebben doorlopen. WUG-gers moeten beschikken over een beroepstitel overeenkomstig de WUG, niet-WUG-gers moeten een opleiding van minimum bachelorniveau met vrucht beëindigd hebben. Ten tweede moeten «afgestudeerden» een specifieke opleiding psychotherapie met vrucht hebben volbracht aan *een* instelling. Specifieker is de wet niet, zodat het niet noodzakelijk om een opleiding bij een universiteit, hogeschool of instelling met een samenwerkingsverband met een universiteit of hogeschool lijkt te moeten gaan. Ten derde moeten de «afgestudeerden» uiterlijk op 1 september 2018 een bewijs kunnen voorleggen van uitoefening van de psychotherapie.

(2) De personen die een specifieke opleiding psychotherapie hebben aangevat op 1 september 2016 of tijdens het academiejaar 2016-17 aanvatten, de «studenten psychotherapie», moeten voldoen aan de eerste twee voorwaarden van de vorige situatie. Ze moeten een basisopleiding en een specifieke opleiding psychotherapie aan *een* instelling hebben gevolgd.

(3) De personen die een opleiding van minimum bachelorniveau, die al dan niet «recht geeft op een beroepstitel overeenkomstig de WUG» hebben aangevat op 1 september 2016 of tijdens het academiejaar 2016-17 aanvatten, de «studenten basisopleiding», moeten voldoen aan de volgende voorwaarden. Ten eerste moeten zij een basisopleiding hebben doorlopen. Anders dan in de vorige gevallen wordt ook van de WUG-gers een opleiding van minimum bachelorniveau vereist, waardoor zorgkundigen bijvoorbeeld uit de boot kunnen vallen. Daarnaast moeten de «studenten basisopleiding» voldoen aan de eisen die de algemene regel aan artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen stelt. Zij moeten een specifieke opleiding psychotherapie van minstens 70 ECTS-punten bij een universitaire instelling of hoge-

⁶⁴ Art. 68/2/1, § 3, tweede lid WUG. «De Koning kan nadere regelen bepalen met betrekking tot de in het tweede lid bedoelde professionele stage» (art. 68/2/1, § 3, vierde lid WUG).

⁶⁵ Art. 68/2/1, § 3, derde lid WUG.

⁶⁶ De Raad van State had eveneens bedenkingen bij het verwarrende begrip «beroepsbeoefenaars» (zie Adv.RvS nr. 58.954/3/VR, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 105).

⁶⁷ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 13.

⁶⁸ «Psychologie en psychotherapieën» wordt tijdens de opleiding behandeld: art. 3, § 2 van het MB van 24 april 2013 «tot vaststelling van de criteria voor erkenning waarbij de beoefenaars van de verpleegkunde gemachtigd worden de bijzondere beroepstitel te dragen van

verpleegkundige gespecialiseerd in de geestelijke gezondheidszorg en psychiatrie», *BS* 15 mei 2013.

school en een professionele stage van minstens twee jaar (voltijdse) uitoefening hebben doorlopen.

28. *De modaliteiten waaronder de psychotherapie (verder) mag worden uitgeoefend* – De vereisten waaraan voldaan moet zijn om de psychotherapie als verworven recht te mogen (blijven) uitoefenen, lopen dan wel gelijk voor WUG-gers en niet-WUG-gers, de wijze waarop beiden de psychotherapie mogen (blijven) uitoefenen verschilt wezenlijk.⁶⁹ WUG-gers mogen de psychotherapie op autonome wijze uitoefenen.⁷⁰ Niet-WUG-gers dienen de volgende cumulatieve voorwaarden na te leven.⁷¹ Ten eerste moet het gaan om niet-autonome uitoefening van de psychotherapie onder toezicht van een autonome beoefenaar van de psychotherapie, dit is een WUG-ger die de psychotherapie mag uitoefenen op grond van de algemene regel of als verworven recht. Ten tweede moet de uitoefening plaatshebben in interdisciplinair verband met intervisie.⁷² Volgens de Minister komt het aan de actoren in het veld toe om het concept supervisie (dat bedoeld is als synoniem voor toezicht)⁷³ in te vullen naargelang van de reële situatie.⁷⁴ Het «toezicht hoeft niet per se continu te zijn en veronderstelt geen permanente fysieke aanwezigheid. Het kan ook gaan om periodieke multidisciplinaire besprekingen met voornoemde beoefenaars».⁷⁵ Dat laatste leunt echter sterk aan bij die andere *cumulatieve* voorwaarde. Dat «de uitoefening plaats heeft in interdisciplinair verband met intervisie» lijkt immers in te houden dat er geregeld besprekingen moeten plaatsvinden van symptomen en behandelingen van patiënten «uitgaande van de verschillende en specifieke benaderingen van elke discipline», waarbij de handelingen van de niet-WUG-gers worden afgetoetst.⁷⁶

Dat niet-WUG-gers de psychotherapie niet (langer) autonoom mogen uitoefenen, stuitte op kritiek tijdens de parlementaire voorbereiding. Men wees op de mogelijkheid dat ervaren psychotherapiebeoefenaren onder toezicht komen te staan van veel minder ervaren collega's en

uite bezorgdheid over de gevolgen voor structuren die psychotherapiebeoefenaren die hun autonomie verliezen in dienst hebben.⁷⁷ Amendementen die ertoe strekten dat niet-WUG-gers met praktijkervaring de psychotherapie autonoom zouden mogen blijven uitoefenen mits zij een individuele machtiging daartoe hebben, werden verworpen.⁷⁸ De uiteindelijk aangenomen regeling van verworven rechten zit dan ook zo in elkaar dat de criminoloog, de klinisch seksuoloog, de bachelor in de toegepaste psychologie ... de psychotherapie niet (langer) autonoom mag uitoefenen, terwijl de kinesitherapeut, de logopedist of de medisch laboratoriumtechnoloog dat bijvoorbeeld wel mag. Is het verschil in behandeling tussen niet-WUG-gers en WUG-gers redelijk verantwoord?

c) *De tweede uitzondering: de openingsclausule*
(art. 68/2/1, § 6 WUG)

29. *De openingsclausule: mogelijke toelating van andere WUG-beroepen tot de psychotherapie in de toekomst* – De wet geeft de Koning de mogelijkheid om «ook andere beroepsbeoefenaars», met wie de wetgever «andere WUG-titels dan artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen» bedoelt,⁷⁹ toe te laten om de psychotherapie uit te oefenen.⁸⁰ De wet preciseert zelf niet of het om autonome of niet-autonome uitoefening zou gaan. Deze «openingsclausule» mag niet verward worden met de regeling van verworven rechten. Die regeling creëert toegangswegen tot de wettige uitoefening van de psychotherapie voor wie zijn opleiding psychotherapie en/of basisopleiding achter de rug heeft dan wel (ten laatste in de loop van het academiejaar 2016-17) heeft aangevat, om «de huidige situatie te regulariseren».⁸¹ De wetgever doet dit niet alleen voor WUG-gers, maar ook voor niet-WUG-gers. De openingsclausule daarentegen betreft een machtiging aan de Koning om de toegang tot de psychotherapie «in de toekomst – het gaat hier dus niet om een regularisatie van het verleden –» uit te breiden tot andere WUG-beroepen dan die van arts, klinisch psycholoog en klinisch orthopedagoog.⁸² De opening die art. 68/2/1, § 6 WUG creëert, betreft uitsluitend WUG-gers.

⁶⁹ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 12.

⁷⁰ Art. 68/2/1, § 4, eerste lid WUG.

⁷¹ Art. 68/2/1, § 5, eerste lid WUG.

⁷² In het online woordenboek Van Dale levert de zoekterm «intervisie» niets op. Wikipedia kent de term wel: «Intervisie is een georganiseerd gesprek tussen mensen die werkzaam of in opleiding zijn in hetzelfde vakgebied. Onderwerp van gesprek zijn de verrichte werkzaamheden en de daaraan gerelateerde problemen, oogmerk is dat de deskundigheid van de betrokkenen wordt vergroot en de kwaliteit van het werk verbetert. Anders dan bij supervisie is er geen hiërarchische situatie waarin iemand de leiding heeft.»

⁷³ Zie bv. *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 12.

⁷⁴ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/007, p. 14. De Minister beklemtoonde in de parlementaire voorbereiding dat er geen hiërarchie zou bestaan tussen de actoren van de pluridisciplinaire teams (*Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/007, p. 14-15). Dat sommigen «toezicht» uitoefenen over anderen, impliceert nochtans duidelijk wel een hiërarchie.

⁷⁵ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr.1848/003, p. 12.

⁷⁶ In die zin: *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr.1848/001, p. 12-13; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 56-57.

⁷⁷ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr.1848/003, p. 32 en 69; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/007, p. 4-5 en 11-13.

⁷⁸ Amendement nr. 34 (FONCK), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/005; Amendement nr. 38 (FONCK), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/006, p. 4; Amendement nr. 40 (FONCK), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/009, p. 2.

⁷⁹ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr.1848/001, p. 11.

⁸⁰ Het moet om een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad gaan en het advies van de Federale Raad voor de ggz-beroepen moet worden ingewonnen. «Desgevallend stelt Hij de voorwaarden vast waaronder zij de psychotherapie mogen uitoefenen. Deze voorwaarden hebben minstens betrekking op hun vooropleiding» (art. 68/2/1, § 6 WUG).

⁸¹ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 11 en 15.

⁸² *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 11.

d) *Plichten en kwaliteitswaarborgen voor psychotherapiebeoefenaren*

30. *Plichten en kwaliteitswaarborgen voor psychotherapiebeoefenaren* – WUG-gers die de psychotherapie uitoefenen, zijn vanzelfsprekend onderworpen aan de Patiëntenrechtenwet en aan de op hen toepasselijke regels van de WUG. Zo vallen zij onder de bevoegdheid van de provinciale geneeskundige commissies. De regels over het garanderen van de zorgcontinuïteit (art. 27 WUG) en de regels over het verzekeren van de medische permanentie (art. 28 WUG) werden expliciet van toepassing verklaard op de in art. 68/2/1, § 2 en § 4 WUG bedoelde beoefenaren.⁸³ Dit zijn WUG-gers die de psychotherapie mogen uitoefenen op grond van de algemene regel of als verworven recht. De verwijzing naar § 2 lijkt ons overbodig, omdat artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen deze regels sowieso dienen na te leven. De verwijzing naar § 4 kan wel betekenisvol zijn, in zoverre deze andere WUG-gers dan die vernoemd in de betrokken bepalingen onder hun toepassingsgebied kan brengen.

Volgens de memorie van toelichting vallen de niet-WUG-gers buiten het kader van de WUG.⁸⁴ De wetgever tracht de kwaliteit van de psychotherapie uitgeoefend door niet-WUG-gers in de eerste plaats te verzekeren door enkel de niet-autonome uitoefening ervan toe te staan.⁸⁵ Op die manier wordt ook bij de supervisors een verantwoordelijkheid gelegd ten aanzien van de kwaliteit van de psychotherapie uitgeoefend door niet-WUG-gers.⁸⁶ Daarnaast werd het toepassingsgebied van de Patiëntenrechtenwet, die onder meer het recht op kwaliteitsvolle zorg waarborgt, expliciet verruimd tot de niet-WUG-gers die de psychotherapie als verworven recht mogen uitoefenen.⁸⁷

⁸³ Art. 7 en 8 van de wet van 10 juli 2016.

⁸⁴ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 13. Dat niet-WUG-gers buiten het kader van de WUG vallen, lijkt tegenstrijdig met een reden die gegeven werd om van een apart wettelijk kader voor psychotherapie, buiten de WUG af te stappen, namelijk dat een apart wettelijk kader ervoor zorgde dat de kwaliteitswaarborgen opgenomen in de WUG niet van toepassing zouden zijn op de psychotherapiebeoefenaren (*Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 6 en *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 10). Het aparte wettelijk kader voor psychotherapie in de wet van 4 april 2014 wijdde wel een afdeling aan «Rechten en plichten van de psychotherapeut».

De Raad van State heeft de volgende contradictie opgemerkt. De «psychotherapie» wordt in de wet omschreven als «een behandelingsvorm in de gezondheidszorg (...)». De «gezondheidszorg» wordt in art. 2, 3° WUG omschreven als «diensten verstrekt door een beroepsbeoefenaar in de zin van deze gecoördineerde wet (...)», terwijl art. 68/2/1, § 5 ertoe strekt het voor personen die geen «beroepsbeoefenaar» zijn, mogelijk te maken psychotherapeutische handelingen uit te voeren (Adv.RvS nr. 58.954/3/VR, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 104). De Minister bevestigt: «Op dit vlak vormen zij een uitzondering op de definitie van gezondheidszorg zoals omschreven in artikel 2, 3°, van de wet van 10 mei 2015» (*Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 13).

⁸⁵ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 13; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 12.

⁸⁶ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 68 («wie het toezicht uitoefent, riskeert een strafrechtelijke sanctie indien de bescherming van de patiënt niet gewaarborgd is»); *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/007, p. 9 («Geen enkele supervisor zal de verantwoordelijkheid op zich ne-

2° *Beschouwingen*

31. *Samenvatting: de psychotherapie als voorbehouden behandelingsvorm* – Art. 68/2/1 WUG regelt de psychotherapie als een behandelingsvorm die in principe alleen uitgeoefend mag worden door artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen, die een specifieke opleiding en een professionele stage hebben doorlopen. Wie niet aan deze basisvoorwaarden voldoet, maar de psychotherapie reeds uitoefent of student is, mag de psychotherapie als verworven recht (blijven) uitoefenen, indien bepaalde voorwaarden vervuld zijn. Daarnaast kan de Koning in de toekomst andere WUG-beroepen dan die van arts, klinisch psycholoog en klinisch orthopedagoog toelaten om de psychotherapie uit te oefenen.

32. *Geen bijkomende erkenning, specifiek visum of machtiging vereist* – Art. 68/2/1 WUG legt vast wie onder welke voorwaarden de psychotherapie mag beoefenen. De «toegangsvoorwaarden» hebben betrekking op het basisberoep of de vooropleiding van de psychotherapiebeoefenaar, de specifieke psychotherapie-opleiding en de professionele stage of ervaring in het domein van de psychotherapie. Een additionele administratieve formaliteit, zoals het verkrijgen van een bijkomende erkenning, specifiek visum of machtiging⁸⁸, is niet vereist om de psychotherapie te mogen uitoefenen.⁸⁹ Dat psychotherapiebeoefenaren reeds over een basiserkenning en/of -visum beschikken⁹⁰, is correct wat de WUG-gers betreft, maar gaat niet op voor de niet-WUG-gers.

33. *Geen (bijzondere) titel* – De wettelijke regeling van de psychotherapie bevat niets over het voeren van de titel «psychotherapeut». Dat is logisch, aangezien de uitoefening van de psychotherapie – het handelen als zodanig – voorbehouden wordt aan personen die daarvoor deskundig worden geacht, terwijl titelbescherming vooral nuttig is wanneer zich onder degenen die mogen handelen, deskundigen en ondeskundigen bevinden.

34. *Geen afzonderlijke strafbaarstelling* – De wetgever heeft niet expliciet strafsancities verbonden aan het uitoefenen van de psychotherapie met overtreding van art. 68/2/1 WUG. Dat hoeft echter niet te betekenen dat

men om toezicht uit te oefenen op een tactloze of onbekwame zorgverstrekker.»)

⁸⁷ Art. 68/2/1, § 5, derde lid WUG.

⁸⁸ De wet van 4 april 2014 voorzag wel in een systeem van machtigingen.

⁸⁹ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 7; Adv.RvS nr. 58.954/3/VR, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 96-97; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 10 en 52; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/007, p. 5.

⁹⁰ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 7; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 10, 30 en 52.

geen enkele vorm van onbevoegde uitoefening van de psychotherapie strafbaar zou zijn. De psychotherapie is volgens de parlementaire voorbereiding een behandeling die is ingebed in de geneeskunde, klinische orthopedagogiek en klinische psychologie,⁹¹ zodat de strafbepaling van art. 122, § 1, 1° WUG over onwettige uitoefening van de geneeskunde in het vizier komt. Deze bepaling stelt strafbaar hij die met overtreding van onder meer art. 3, § 1 (geneeskunde-arts), art. 68/1 (klinische psychologie) en art. 68/2 (klinische orthopedagogiek) – art. 68/2/1 (psychotherapie) komt niet in de opsomming voor – gewoonlijk een handeling of handelingen stelt die behoren tot de geneeskunde. Personen die door deze bepaling gevisieerd worden én geen bevoegdheid aan art. 68/2/1 ontleen, dat volgens ons een wettelijke toelating en dus rechtvaardigingsgrond kan verschaffen, zijn dan ook strafbaar. Dit betekent het volgende. Een arts die met overtreding van art. 68/2/1 de psychotherapie uitoefent, is bijvoorbeeld niet strafbaar op grond van art. 122, § 1, 1°. Een verpleegkundige of sociaal werker die geen bevoegdheid ontleent aan art. 68/2/1 en toch gewoonlijk de psychotherapie uitoefent, is bijvoorbeeld wel strafbaar op grond van die bepaling.

35. *Een ongewone regeling van een specialisatie van WUG-beroepen* – De regeling van de psychotherapie is een curiosum binnen de WUG. De normale manier om specialisaties te regelen binnen het kader van de WUG, is via bijzondere beroepsbekwaamheden en bijzondere beroepstitels.⁹² Deze bewijzen van bijzondere competenties worden geregeld door uitvoeringsbesluiten van de WUG, per WUG-beroep, en hebben over het algemeen geen invloed op bevoegdheden. Een huisarts heeft in principe dezelfde bevoegdheden als een arts-specialist in de psychiatrie (maar niet dezelfde bekwaamheden, *supra* nr. 8). De psychotherapie wordt daarentegen geregeld door de WUG zelf, als een behandelingsvorm waarin beoefenaren van verschillende WUG-beroepen zich kunnen specialiseren en is verboden terrein voor wie niet aan de gestelde voorwaarden voldoet. Deze regeling heeft met andere woorden wél een invloed op bevoegdheden.

36. *De paradox van «zeer ruime» verworven rechten voor een specialistische behandelingsvorm* – De memorie van toelichting bij de wet van 10 juli 2016 werpt zelf op dat het «op het eerste gezicht paradoxaal lijkt met de nogal enge omschrijving van de psychotherapie als het specialistische niveau binnen de geestelijke gezondheidszorg waarvoor een afzonderlijke bijkomende opleiding is vereist, [dat] in het wetsontwerp [werd] geopteerd voor zeer ruime verworven rechten voor bestaande beoefenaren van de psychotherapie alsook voor de studenten in opleiding. Enerzijds stelt men hoge eisen aan de uit-

oefening van de psychotherapie in de toekomst, anderzijds wil men voorkomen dat de huidige beoefenaren van de psychotherapie aan de kant worden geschoven en wil men hen nog een plaats geven binnen de geestelijke gezondheidszorg.»⁹³ Dat het om «zeer ruime» verworven rechten gaat, moet enigszins genuanceerd worden. De regeling van verworven rechten is ruim in de zin dat vermoedelijk een groot aantal personen er een beroep op kan doen en in de zin dat de verworven rechten slechts na een zeer lange periode zullen uitdoven. De regeling is beperkend in de zin dat een behoorlijk aandeel van de personen met verworven rechten, de niet-WUG-gers, de psychotherapie niet (langer) autonoom mag uitoefenen. Niettemin blijft het eigenaardig dat iemand die geen arts, klinisch psycholoog of klinisch orthopedagoog is, maar zich op de regeling van verworven rechten kan beroepen, wel de psychotherapie – een therapievorm voor behandeling van complexe psychische problemen – mag uitoefenen, maar niet meer laagdrempelige onderdelen van de klinische psychologie/orthopedagogiek.

37. *De opwaardering van sommige WUG-gers tot autonome beoefenaren van de geneeskunde* – Beoefenaren van WUG-beroepen die normaal gezien alleen op niet-autonome wijze geneeskundige handelingen mogen stellen, zoals verpleegkundigen en paramedici, maar de psychotherapie als verworven recht mogen (blijven) uitoefenen, worden voor wat de psychotherapie betreft autonome beoefenaren van de geneeskunde. In die mate veroorzaakt de regeling van verworven rechten voor psychotherapie een breuk in de gewone systematiek van de WUG.

D. De ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen

38. *Het wettelijk kader van de ondersteunende ggz-beroepen* – De wet van 10 juli 2016 heeft de ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen in de WUG geïntroduceerd. Art. 68/2/2, § 1 WUG bepaalt dat «de beroepsbeoefenaars, zoals bedoeld in de artikelen 3, § 1 [artsen], 68/1 [klinisch psychologen] en 68/2 [klinisch orthopedagogen], die op autonome wijze de psychotherapie uitoefenen, alsook de autonome beoefenaars van de psychotherapie, zoals bedoeld in artikel 68/2/1, § 4 [dit zijn WUG-gers met verworven rechten voor psychotherapie], kunnen worden bijgestaan door assistenten, de zogenoemde ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen. De ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen stellen geen autonome diagnostische en therapeutische handelingen maar voeren voorschriften uit op verzoek en onder supervisie van de [hierboven] vermelde beroepsbeoefenaars of (...) beoefenaars van de psychotherapie». Dit wettelijk kader behoeft uitvoerings-

⁹¹ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 66 (zie ook p. 55); zie ook: *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 9; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/007, p. 8.

⁹² Art. 85-90 WUG.

⁹³ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 13.

besluiten om operationeel te worden.⁹⁴ De Koning is daartoe niet verplicht, het gaat om een mogelijkheid.

39. *Onbedoeld louter psychotherapiebeoefenaren?* – In de memorie van toelichting staat te lezen dat het wettelijk kader van de ondersteunende ggz-beroepen «toelaat om professionele bachelors die zich momenteel situeren buiten de WUG maar wel in het psycho-sociale domein, een plaats te geven binnen de geestelijke gezondheidszorg».⁹⁵ Momenteel bevat de WUG voor personen die bijvoorbeeld een bacheloropleiding in de toegepaste psychologie of in de orthopedagogie hebben gevolgd of volgen, alleen een toegangsweg tot de niet-autonome uitoefening van de psychotherapie, via de regeling van verworven rechten. Tot andere, meer laagdrempelige onderdelen van de klinische psychologie/orthopedagogiek ontzegt de WUG hen, alsook toekomstige studenten van dergelijke opleidingen, nog elke (gewoonlijke) toegang, wat eigenaardig is (*supra*, nr. 36).

Volgens ons is de huidige wettekst over de ondersteunende ggz-beroepen niet geschikt om dit euvel te verhelpen. Dat uitsluitend psychotherapiebeoefenaren opdrachtgever en supervisor zullen mogen zijn, lijkt immers te impliceren dat alleen handelingen die tot de psychotherapie behoren, gedelegeerd zullen mogen worden aan ondersteunende ggz-beroepen. Wat de WUG-gers betreft die geen arts, klinisch psycholoog of klinisch orthopedagoog zijn, maar de psychotherapie als verworven recht mogen uitoefenen, lijkt het voor zich te spreken dat zij alleen handelingen die tot de psychotherapie behoren zouden mogen delegeren. Voor andere onderdelen van de klinische psychologie/orthopedagogiek zijn zij immers zelf niet bevoegd. Wat de artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen betreft, lijkt de delegatiebevoegdheid eveneens beperkt tot handelingen die tot de psychotherapie behoren. De wet zegt dat niet met zoveel woorden, maar indien het de bedoeling was ook andere onderdelen van de klinische psychologie/orthopedagogiek toegankelijk te maken voor ondersteunende ggz-beroepen, was de aanduiding als opdrachtgever en supervisor van artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen als zodanig, een meer logische keuze dan de specifieke aanduiding van diegenen onder hen die «op autonome wijze de psychotherapie uitoefenen». Het voorontwerp van wet sprak overigens van «de autonome beoefenaren van de geestelijke gezondheidszorg,

zoals bedoeld in de artikelen 3, § 1, 68/1 en 68/2»,⁹⁶ wat ruimer is dan «de beroepsbeoefenaren, zoals bedoeld in de artikelen 3, § 1, 68/1 en 68/2, die op autonome wijze de psychotherapie uitoefenen», waarover het wetsontwerp en de aangenomen wettekst het hebben. Klaarblijkelijk was het aanvankelijk de bedoeling dat ondersteunende ggz-beroepen ook andere artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen dan de psychotherapiebeoefenaren onder hen zouden bijstaan, en logischerwijze ook andere onderdelen van de klinische psychologie/orthopedagogiek dan de psychotherapie op niet-autonome wijze zouden betreden. Dat de ondersteunende ggz-beroepen in een afzonderlijk wetsartikel en niet in art. 68/2/1 over de psychotherapie werden ondergebracht, weerspiegelt die bedoeling. Of met de herformulering bewust of onbedoeld van die aanvankelijke bedoeling werd afgestapt, is niet helemaal duidelijk.

E. De Federale Raad voor de geestelijke gezondheidszorgberoepen

40. *Eén adviesraad voor de ggz-beroepen* – De wet van 4 april 2014 voorzag in de oprichting van de volgende drie adviesraden: een Federale Raad voor klinische psychologie en klinische orthopedagogiek, een Federale Raad voor psychotherapie en een Raad voor geestelijke gezondheid. De wijzigingswet is daarop teruggekomen en heeft één adviesraad in de plaats gesteld van deze drie adviesraden. Het gaat om de «Federale Raad voor de geestelijke gezondheidszorgberoepen» die tot opdracht heeft de voor Volksgezondheid bevoegde minister advies te verstrekken over alle aangelegenheden in verband met de erkenning en de uitoefening van de ggz-beroepen, alsook over alle aangelegenheden inzake de uitoefening van de psychotherapie (art. 68/3 WUG).⁹⁷ Deze raad zal worden samengesteld uit zestien klinisch psychologen, vier klinisch orthopedagogen en acht artsen, die «bijzonder vertrouwd zijn met de uitoefening van een geestelijk gezondheidszorgberoep of de uitoefening van de psychotherapie». Voor iedere beroepsgroep wordt een taalevenwicht nagestreefd, alsook een evenwicht tussen leden uit de academische wereld en leden uit het werkveld. Psychotherapiebeoefenaren die geen arts, klinisch psycholoog of klinisch orthopedagoog zijn, kunnen geen lid van de Federale Raad worden. Voor de ondersteunende ggz-beroepen is evenmin in een (toekomstig) lidmaatschap voorzien.

⁹⁴ «De Koning kan bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, na het advies te hebben ingewonnen van de Federale Raad voor de geestelijke gezondheidszorgberoepen, de lijst vaststellen van de ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen alsook de algemene criteria voor de erkenning van de ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen.

«De Koning kan, na het advies te hebben ingewonnen van de Federale Raad voor de geestelijke gezondheidszorgberoepen, de specifieke criteria bepalen die gelden voor ieder van de ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen» (art. 68/2/2, § 2 WUG).

⁹⁵ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 15.

⁹⁶ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 52 (art. 63); zie ook het wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake gezondheid, *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 1838/001, p. 76 (art. 63). De memorie van toelichting neemt de bewoordingen van het voorontwerp over en niet die van het wetsontwerp (zie *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 14).

⁹⁷ De WUG vereist voor verschillende uitvoeringsbesluiten voorafgaand advies van de Federale Raad voor de ggz-beroepen: art. 68/2/1, § 6 en § 7, art. 68/2/2, § 2 en art. 143/1 (m.b.t. de uitvoeringsbesluiten van art. 68/1 en 68/2) WUG.

41. *De klinisch orthopedagogen ondervertegenwoordigd* – Er worden viermaal zoveel klinisch psychologen-leden als klinisch orthopedagogen-leden opgenomen in de Federale Raad voor de ggz-beroepen. Dezelfde beperkte vertegenwoordiging van klinisch orthopedagogen in de door de wet van 4 april 2014 in het vooruitzicht gestelde «Federale Raad voor klinische psychologie en klinische orthopedagogiek» was nochtans één van de redenen waarom het tot een vernietigingsprocedure bij het Grondwettelijk Hof is gekomen.⁹⁸ De wet van 10 juli 2016 introduceerde ter compensatie echter het minderheidsadvies.⁹⁹ Iedere beroepsgroep binnen de Federale Raad voor de ggz-beroepen heeft de mogelijkheid om een minderheidsadvies uit te brengen wanneer de helft van de leden van de beroepsgroep niet akkoord gaat met het meerderheidsadvies van de plenaire vergadering. Het minderheidsadvies toont aan in welke mate het standpunt van de beroepsgroep verschilt van dat van de plenaire vergadering, licht dit verder toe en wordt samen met het meerderheidsadvies aan de minister bezorgd.¹⁰⁰

42. *Een overgangsregeling voor de samenstelling van de Federale Raad* – De wijzigingswet voorziet in een overgangsregeling voor de samenstelling van de Federale Raad voor de ggz-beroepen, om er rekening mee te houden dat er nog geen klinisch orthopedagogen bestaan in het Franstalige landsgedeelte. De klinische orthopedagogiek wordt er uitgeoefend door klinisch psychologen die een oriëntatie orthopedagogiek hebben gevolgd.¹⁰¹ Voor zover er geen Franstalige klinisch orthopedagogen te vinden zijn, komen «orthopsychologen» in aanmerking om een mandaat als vertegenwoordiger van die beroepsgroep binnen de Federale Raad op te nemen¹⁰² en voor zover er geen orthopsychologen kunnen worden voorgedragen, komen klinisch psychologen daarvoor in aanmerking. De wet van 2014 voorzag niet in een overgangsregeling voor de in die wet in het vooruitzicht gestelde «Federale Raad voor klinische psychologie en klinische orthopedagogiek», en dit hypothekeerde de uitvoering van die wet.

IV. Besluit

43. *Systematiek van de WUG nog ingewikkelder* – De systematiek van de WUG is er na de wet van 4 april 2014 en die van 10 juli 2016 ingewikkelder op gewor-

den. Laat ons even recapituleren. Uitgangspunt van de WUG is dat in beginsel alleen artsen de geneeskunde mogen uitoefenen. In afwijking daarvan mogen ook klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen de klinische psychologie en de klinische orthopedagogiek uitoefenen, die in de systematiek van de WUG onderdelen van de geneeskunde zijn. In afwijking van het principe dat artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen de (gehele) klinische psychologie en klinische orthopedagogiek mogen uitoefenen, wordt een specialistische behandelingsvorm in de geestelijke gezondheidszorg, de psychotherapie, voorbehouden aan artsen, klinisch psychologen en klinisch orthopedagogen die een specifieke opleiding en een professionele stage hebben doorlopen. Een eerste afwijking van de regel dat alleen zij de psychotherapie mogen uitoefenen, is dat er verworven rechten worden toegekend aan andere personen die aan welbepaalde voorwaarden voldoen. Zij mogen de psychotherapie (blijven) uitoefenen, WUG-gers op autonome wijze, niet-WUG-gers op niet-autonome wijze. De Koning kan een tweede afwijking toestaan, door gebruik te maken van de mogelijkheid om andere WUG-beroepen dan die van arts, klinisch psycholoog en klinisch orthopedagoog in de toekomst toe te laten om de psychotherapie uit te oefenen. Ten slotte heeft de Koning de mogelijkheid om ondersteunende geestelijke gezondheidszorgberoepen te regelen, die (vermoedelijk uitsluitend) handelingen die tot de psychotherapie behoren zouden mogen uitoefenen, op niet-autonome wijze. Dit zou een derde afwijking vormen, ditmaal ten voordele van beroepen die momenteel nog geen WUG-beroep zijn. «Curiouser and curiouser!»¹⁰³

44. *Grondige hervorming WUG op komst* – Het federaal regeerakkoord stelt een grondige herziening van de WUG in het vooruitzicht.¹⁰⁴ De wetgever staat dus voor een uitdagende denkoefening: wat wil hij met de WUG bereiken? En welke weg is het meest geëigend om dat doel te bereiken? De wetgever dient bij de hervorming de waarborging van de kwaliteit van de gezondheidszorg en de bescherming van de patiënt/cliënt voor ogen te houden. De valkuil van te strenge, contraproductieve regels waardoor situaties die niet onwenselijk of strafwaardig zijn, onwettig of strafbaar worden, moet echter vermeden worden.

⁹⁸ Vlaamse Vereniging van Orthopedagogen, <http://www.vtvo.be/index.php/beroepsstatuut>.

⁹⁹ In die zin: *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/003, p. 15.

¹⁰⁰ Art. 68/3, § 8 WUG; *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 18.

¹⁰¹ *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 1848/001, p. 102.

¹⁰² Op voorwaarde dat de beroepsverenigingen voor psychologen die deze orthopsychologen voordragen, zich in hun statuten ook uitdrukkelijk tot de uitoefening van de orthopedagogiek richten.

¹⁰³ LEWIS CARROLL, *Alice's Adventures in Wonderland*.

¹⁰⁴ Federaal regeerakkoord, 9 oktober 2014, p. 62. De plannen tot grondige hervorming van de WUG werden intussen bekendgemaakt op www.kb78.be.